

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1779

Vragen van het lid **Van der Lee** (GroenLinks) aan de Minister van Buitenlandse Zaken over *technologieoverdracht aan China* (ingezonden 15 december 2021).

Antwoord van Minister **Schreinemacher** (Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking), mede namens Ministers van Buitenlandse Zaken en van Economische Zaken en Klimaat (ontvangen 18 februari 2022). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2021–2022, nr. 1262.

Vraag 1

Bent u bekend met het artikel «Technologie-overdracht aan China. Wordt Nederland gebruikt om Amerikaanse sancties te omzeilen?»¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Heeft u zicht op het aantal Nederlandse bedrijven die een dochteronderneming of joint venture in China hebben?

Antwoord 2

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) houdt bij hoeveel buitenlandse dochterondernemingen onder Nederlandse zeggenschap staan. Uit deze cijfers blijkt dat in 2018 Nederlandse bedrijven 660 Chinese dochterondernemingen hadden. Dit is een daling ten opzichte van 2010, toen dit aantal nog 795 bedroeg².

Vraag 3 en 7

Deelt u de mening dat het onwenselijk is dat Nederlandse bedrijven in China, zonder toezicht, investeren in medische- en communicatietechnologieën, chips, en andere zaken die geopolitiek of economisch gevoelig liggen? Zo nee, waarom niet?

Deelt u de mening dat het vreemd is dat we in Nederland kijken of Chinese bedrijven zich houden aan een investeringstoets in de telecom- en energie-

¹ VPRO, 10 december 2021, «Technologie-overdracht aan China. Wordt Nederland gebruikt om Amerikaanse sancties te omzeilen?» (<https://www.vpro.nl/argos/lees/onderwerpen/artikelen/2021/technologie-overdracht-aan-china.html>).

² Nederland Handelsland 2021 (cbs.nl).

sector, maar dat we geen toezicht hebben waar Nederlandse bedrijven in China investeren? Kunt u met uw ambtsgenoot van Economische Zaken en Klimaat overleggen of dit ook mogelijk is in China om de transparantie van de handelsketen te garanderen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 3 en 7

Internationale handel en de mogelijkheid om wereldwijd te investeren zijn belangrijke pijlers onder het verdienvermogen van de Nederlandse economie en voor onze concurrentiepositie. Nederlandse bedrijven investeren in het buitenland onder meer om toegang te krijgen tot kennis of technologieën die daar aanwezig zijn, om productielocaties op te zetten of om betere toegang te krijgen tot een buitenlandse markt. Dit levert een belangrijke bijdrage aan de Nederlandse innovatiepositie, concurrentievermogen en welvaart.

Het kabinet is zich ervan bewust dat internationale handel en investeringen een veiligheidsdimensie kunnen hebben. Wij zijn hier alert op, en proberen dit, waar nodig, te mitigeren door middel van het nemen van maatregelen, zoals investeringstoetsing en exportcontrole.

De doelstelling van investeringstoetsing (zoals in de telecom- en energiesector) is om risico's voor de Nederlandse nationale veiligheid te mitigeren. Dit betekent dat investeringen in bepaalde bedrijven worden getoetst, waarna eventueel mitigerende maatregelen kunnen worden opgelegd en in het uiterste geval investeringen kunnen worden geblokkeerd. Recent heeft u het wetsvoorstel Veiligheidstoets investeringen, fusies en overnames (Vifo) ontvangen, dat een vangnetwet op bestaande sectorale toetsen vormt (zie kamerstuk 35 880, nr. 2). Het wetsvoorstel Vifo ziet op een veiligheidstoets voor vitale aanbieders en bedrijven die actief zijn op het gebied van sensitieve technologie.

Uitgaande investeringen zouden kunnen leiden tot export van sensitieve technologie. Daarvoor hebben we export controle als instrument. Nederlandse bedrijven en instellingen die strategische (militair en/of *dual use*) goederen of technologie ontwikkelen dan wel produceren, zijn gehouden aan wet- en regelgeving op het gebied van exportcontrole. Indien technologie wordt geëxporteerd die voorkomt op de lijsten van exportcontroleregimes is een exportvergunning vereist. Exportvergunningaanvragen worden getoetst op grond van het EU gemeenschappelijk standpunt inzake wapenexport (EUR2.008/944/GBVB), of de EU Dual-Use Verordening (EU 2021/821). Dit betekent ook dat voor kennis, technologie en goederen die op deze lijsten voorkomen en die als gevolg van een uitgaande investering overgebracht worden naar het buitenland een exportvergunning vereist is. In het kader van de exportvergunning wordt er getoetst op risico's voor de nationale en internationale veiligheid en risico's op mensenrechtenrechtenschendingen bij eindgebruik.

In de vraagstelling wordt gesproken over het monitoren van uitgaande investeringen met als doelstelling om transparantie in de keten te vergroten. Een mechanisme waarbij uitgaande investeringen worden gemonitord om de transparantie te vergroten, kennen we op dit moment niet in Nederland of Europa. Het zou een hele stap zijn, te meer daar dit soort beleid landenneutraal zou moeten zijn en Nederlandse bedrijven grote internationale investeerders zijn. Beperkingen opleggen aan uitgaande Nederlandse investeringen zou nadelig zijn voor de Nederlandse innovatiekracht en het Nederlandse concurrentievermogen. Een monitoringmechanisme zou kunnen leiden tot hoge administratieve lasten voor bedrijven en een eventuele meldplicht zou moeilijk handhaafbaar zijn door de overheid, los van de hoge kosten die daarmee gepaard zouden gaan. Toezicht op internationale investeringsstromen is aanzienlijk gecompliceerder dan toezicht op internationale goederenstromen. Daarom zou wet- en regelgeving op dit terrein mogelijk slechts beperkt effectief zijn. Het is daarom maar zeer de vraag of dergelijke wet- en regelgeving proportioneel zou zijn.

Vraag 4

Deelt u de mening dat Nederlandse bedrijven geen samenwerking zouden moeten aangaan met een bedrijf dat op een sanctielijst staat? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 4

Nederland erkent sancties die voortvloeien uit beslissingen die op het niveau van de Verenigde Naties en de Europese Unie worden genomen. Bedrijven zijn verplicht om deze sancties te implementeren en hier vindt toezicht en handhaving op plaats. Ook andere landen, waaronder de Verenigde Staten, hanteren sanctieregimes. Bedrijven zijn op grond van Nederlandse wetgeving niet verplicht om zich te houden aan unilaterale sancties van de Verenigde Staten. Wel kan het in specifieke gevallen zo zijn, bijvoorbeeld in gevallen waar dollartransacties via de Verenigde Staten lopen of Amerikaanse partijen betrokken zijn, dat zij zich gedwongen voelen Amerikaanse wetgeving na te leven.

Vraag 5

Deelt u de mening van hoogleraar Bauer dat Nederland hier gebruikt wordt om het Amerikaanse sanctiebeleid te omzeilen? En bent u van mening dat joint ventures hiervoor niet bedoeld zijn?

Antwoord 5

De ervaring leert dat de Amerikaanse overheid vanwege de extraterritoriale werking van Amerikaanse sancties goed in staat is om uitvoering te geven aan haar sanctiebeleid. Dit geldt ook als het gaat om activiteiten van buitenlandse dochterondernemingen van Amerikaanse bedrijven. De Nederlandse overheid is in uitvoerende zin niet betrokken bij het Amerikaanse sanctiebeleid en kan daarom de kwalificering van hoogleraar Bauer niet onderschrijven maar evenmin ontkrachten.

Vraag 6

Bent u van mening dat Nederlandse bedrijven die in Xinjiang zaken doen zich moeten committeren aan de OESO-richtlijnen en bestaande IMVO-wetgeving? En bent u voornemens om zich hard te maken voor het opnemen van cybersecurity als bouwsteen in het huidige IMVO-beleid?

Antwoord 6

IMVO

Het kabinet verwacht van alle Nederlandse bedrijven die internationaal ondernemen dat zij de OESO-richtlijnen en de *UN Guiding Principles* naleven. Hoewel cybersecurity niet als specifiek onderwerp in de OESO-richtlijnen genoemd wordt, geldt dat wel voor het overkoepelende thema «mensenrechten». Zo behoren bedrijven «de internationaal erkende mensenrechten van degenen die gevolgen van hun activiteiten ondervinden te respecteren»³. Hierbij geldt ook het vermijden van mensenrechtenschendingen die kunnen voortvloeien uit activiteiten die te maken hebben met cybersecurity. In het coalitieakkoord is aangegeven dat Nederland in de EU IMVO-wetgeving bevordert en nationale IMVO-wetgeving invoert die rekening houdt met een gelijk speelveld met de omliggende landen en implementatie van mogelijke EU-regelgeving.

Exportcontrole

Een andere manier waarop het kabinet bijdraagt aan het voorkomen dat het gebruik van producten of diensten tot mensenrechtenschendingen leidt, is via exportcontrole. Het Nederlandse bedrijfsleven is gehouden aan Europese en nationale regels over de export van *dual-use*-goederen.⁴ Voor producten, programmatuur en technologie die zijn opgenomen in de bijlage van de Europese Dual-Use Verordening (2021/821) geldt een vergunningplicht bij export, zoals goederen voor cybersecurity en cybersurveillance. Bij vergunningaanvragen voor goederen vermeld in die bijlage wordt er onder meer getoetst op het beoogde eindgebruik en de eindgebruiker. Indien zorgen bestaan ten aanzien van het eindgebruik of de eindgebruiker, ook in relatie tot mensenrechtenschendingen, wordt een vergunningaanvraag afgewezen.

³ OESO due diligence handreiking voor internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen.

⁴ Zie Kamerstuk 22 112, nr. 3210: Kamerbrief inzake implementatie herziene verordening producten voor tweërlei gebruik.

Vraag 8

Vindt u het ook zorgelijk dat China via joint ventures toegang heeft tot strategische kennis en technologieën? En deelt u de mening dat, net als met potentieel gevaarlijke goederen, er ook beleid zou moeten zijn om ongewenste investeringen tegen te gaan die potentieel mensenrechten zouden kunnen schenden? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 8

Het kan voorkomen dat Nederlandse bedrijven die investeren in buitenlandse ondernemingen kennis en technologie overdragen als onderdeel van een investeringstransactie, bijvoorbeeld via een joint venture. Dit kan risico's met zich meebrengen die aanleiding geven tot zorg. De overheid informeert bedrijven actief over deze mogelijke risico's door het organiseren van evenementen, informatiebijeenkomsten en bedrijfsbezoeken. Het is aan bedrijven om passende maatregelen te nemen.

In het geval van de uitvoer van in Nederland geproduceerde strategische (militair en of dual-use) goederen Nederlands bedrijven en instellingen gehouden zijn aan wet- en regelgeving, specifiek het EU gemeenschappelijk standpunt inzake wapenexport (EUR2.008/944/GBVB), of de EU Dual-Use Verordening (EU 2021/821). Zie verder antwoord op vraag 3 en 7.

Het kabinet verwacht voorts van alle Nederlandse bedrijven die internationaal ondernemen dat zij gepaste zorgvuldigheid toepassen in lijn met de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de UN Guiding Principles on business and human rights. Dat betekent dat bedrijven de daadwerkelijke en potentiële negatieve gevolgen voor mens en milieu van hun eigen activiteiten, omstandigheden in de toeleveringsketen en bij hun zakelijke relaties identificeren, voorkomen en beperken. Onder de activiteiten van een bedrijf vallen ook de investeringen die een bedrijf doet. Het is de verantwoordelijkheid van bedrijven zelf om gepaste zorgvuldigheid toe te passen. De overheid bevordert de toepassing van IMVO door middel van een doordachte mix van beleidsmaatregelen, met als kernelement een brede due diligence verplichting.

Vraag 9

Bent u bereid om in de Europese Raad dit onderwerp bij uw Europese ambtsgenoten aan te kaarten en samen met hen te onderzoeken of de huidige regels voldoende zijn om ongewenste investeringen in China te voorkomen? En mochten de huidige regels onvoldoende zijn, bent u dan bereid om in Europees verband aan te dringen op eventuele aanscherpingen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 9

Het kabinet onderschrijft de gesignaleerde zorgen over mensenrechtenschendingen en over gedwongen technologieoverdracht. Nederland draagt actief bij aan discussies hierover in EU verband. Het kabinet is voorstander van IMVO-wetgeving op EU niveau en heeft in het coalitieakkoord opgenomen dat nationale IMVO-wetgeving zal worden ingevoerd. Ten aanzien van gedwongen technologieoverdracht heeft Nederland bijvoorbeeld dit probleem aangekaart bij de Europese Commissie in de voorbereiding van de EU inbreng bij de WTO *Trade Policy Review* van China in oktober 2021. Daarnaast wordt dit onderwerp regelmatig besproken onder de Raad voor Concurrentievermogen (RvC), onderliggende Raadswerkgroepen en bijvoorbeeld in WIPO-verband.